Рассматриваются общие проблемы принятия детей с нарушениями психофизического развития в семье и в обществе, готовность родителей стать активной частью коррекционной команды. Особое внимание обращается на формирование положительной мотивации участия ребенка и родителей в коррекционных занятиях. В частности, выделены типы мотивации участия ребенка в коррекционных занятиях, проанализированы необходимость ее поддержки на протяжении всей работы. Выяснено, что отношение к коррекционным занятиям определяется, по крайней мере, тремя факторами: осознанием наличия дефекта; отношением к дефекту; верой в возможность его преодоления. Выявлены и обоснованы условия повышения эффективности коррекционного воздействия. В частности, важнейшим условием повышения эффективности коррекционного воздействия является создание на каждом занятии условий для переживания позитивных эмоций, как ребенком, так и родителями.

Освещена практическая сторона особенностей повышения мотивации участия в психокоррекционной работе детей с психофизическими недостатками.

Ключевые слова: нарушения психофизического развития, принцип удовольствия, принцип реальности, мотивация достижения успеха, мотивация избежания неудач.

Matveeva M.P. Koval N.I. Ways to improve the motivation of participation in the work psychocorrectional children with mental and physical disabilities.

The article deals with the effectiveness of psycho correctional work aimed at the optimizing of the mental development of children with mental and physical disabilities. Analysis of international experience of psychotherapeutic work with kids and adults. Defined, that getting pleasure not only helps to reduce stress, but also provides access to energy that can be used for development. The problems of adopting children with mental and physical development in the family and in society, the willingness of parents to become an active part of the corrective command are spoken about in this article. The particular attention is paid to the problem of formation of positive motivation of the child and parents while having remedial classes.

Relation to remedial classes defined by at least three factors. Here they are: awareness of the presence of defect, relation to the defect, belief in the possibility of overcoming it.

The main types of child's motivation of the participation in remedial classes are outlined, the necessity of having motivation throughout the work is analyzed . The most important conditions of improving of efficiency of corrective influence at every lesson are revealed. In particular, the most essential condition for improving the efficiency of corrective influence is to provide conditions for each session for experiencing pleasure by children and by their parents.

The article deals with the practical side of the features of increasing of the motivation of participation in the psycho correctional work with mentally and physically disabilitied children.

Keywords: deviation of the psychophysical development , the pleasure principle , the reality principle , the motivation to succeed , the motivation to avoid failure.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2014р.
Статтю прийнято до друку 25.02.2014р.
Рецензент: д. п. н., проф. Миронова С.П.

УДК 159.922.75: [376-056.264:81234]

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Мороз О.А.

Актуальним питанням спеціальної педагогіки та психології на сьогодні є проблема розвитку уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Аналіз загальної і спеціальної літератури свідчить про інтерес до розвитку уяви. Активно проводяться експерименти і дослідження уяви спеціалістами різних галузей у різних напрямах, зокрема, ролі уяви у пізнавальній сфері (Л.А.Венгер, М.В.Вовчик-Блакитна, С.І.Волощук, О.М.Дяченко, В.В.Давидов, О.В.Запорожець, Г.С.Костюк, С.Є.Кулачківська, М.М.Поддьяков), в ігровій діяльності (І.В.Мартиненко, Л.В.Артемова, Р.Й.Жуковська, Д.Б.Ельконін, Р.А.Іванкова, Н.О.Короткова, О.М.Леонтьєв, Н.Я.Михайленко, В.О.Проскура), у формуванні творчості в різних видах художньої діяльності (С.В.Акішев, Е.В.Бєлкіна, Н.О.Ветлугіна, О.О.Дронова, Т.Г.Казакова, М.І.Киященко, В.М.Кучерова, С.ВЛасунова, В.С.Мухіна, Т.Г.Постоян, М.М.Рибакова, О.С.Ушакова, Л.І.Фесенко)).

Як показали дослідження Л.С.Виготського, В.В.Давидова, С.Л.Рубінштейна, Д.Б.Ельконіна та інших, уява виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння дошкільниками нового навчального матеріалу, але і є умовою творчого перетворення наявних у дітей знань, сприяє розвитку особистості, а значить, визначає ефективність навчальної діяльності. Аналіз літературних джерел засвідчив, що в педагогічній та корекційній психології питання, пов'язані з проблемами формування і розвитку творчої уяви у дітей різного віку, недостатньо вивчені і мало розроблені. Однак, саме ця галузь має величезний потенціал для реалізації резервів комплексного підходу в навчанні і вихованні. Дослідження різних сторін процесу уяви у дітей – одна з важливих і актуальних

проблем загальної та корекційної психології та педагогіки. Без продуктивної діяльності уяви неможлива будь яка форма творчої діяльності, оскільки творчість пов'язана із створенням системи образів, взаємопов'язаних і взаємообумовленими один одного.

На сьогодні у психології відомі різні визначення уяви. Під уявою в найширшому значенні розуміють психічний процес, що протікає в образах (Ф. Кейра, А. Селлі, П.П. Блонський і ін.).

«Уява, - пише С.Л. Рубінштейн, - пов'язана з нашою здатністю та необхідністю створювати нове». Надалі: «Уява – це відліт від минулого досвіду, перетворення його. Уява – це перетворення даного, здійснюване в образній формі». [9, с.4-5]

Л.С. Виготський відзначає, що "Уява не повторює в тих же поєднаннях і в тих же формах окремих вражень, які накопичені раніше, а будує якісь нові ряди з раніше накопичених вражень. Інакше кажучи, принесення нового в самий перебіг наших вражень і зміну цих вражень так, що в результаті цієї діяльності виникає деякий новий, раніше не існуючий образ, складає, як відомо саму основу тієї діяльності, яку ми називаємо уявою". [1, с.37]

"Основна ознака процесу уяви, - пише Е.І. Ігнатьєв, - в тій або іншій конкретній практичній діяльності полягає в перетворенні і переробці даних сприйняття і іншого матеріалу минулого досвіду, внаслідок чого виходять нові враження". [9, с. 4]

"Філософська енциклопедія" визначає уяву, як психічну діяльність, що полягає в створенні уявлень і уявних ситуацій, що ніколи в цілому безпосередньо не сприймалися людиною насправді. [8,с.12]

В своєму дослідженні ***ми керуємось таким визначенням уяви*** – *це психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів на основі її попереднього досвіду.*

В психологічній літературі присутні різні точки зору щодо становлення уяви. Прихильники одного із підходів вважають, що генезис творчих процесів пов'язаний з дозріванням певних структур (Ж.Піаже, З.Фрейд). При цьому механізми уяви виявляються обумовленими, зовнішніми, по відношенню до цього процесу характеристиками (розвиток інтелекту та розвиток особистості дитини). [10, с.39]

Друга група дослідників вважає, що генезис уяви залежить від ходу біологічного дозрівання індивіда (Р.Арнхейм, К.Каффка). До механізмів уяви дані автори відносили суму зовнішніх і внутрішніх факторів.

Представники третього підходу (А.Бен, Т.Рібо) пояснюють виникнення та розвиток уяви накопиченням індивідуального досвіду, при цьому розглядається трансформація даного досвіду (асоціації, накопичення корисних звичок). [10, с. 40; 7, с.22]

У вітчизняній психології дослідження присвячені розвитку уяви у дітей дошкільного віцку також займають важливе місце. Більшість авторів пов'язують генезис уяви з розвитком ігрової діяльності дітей (О.О.Леонтьєв, Д.Б.Ельконін та ін.), а також з оволодінням дітьми дошкільного віку видами діяльності, традиційно «творчими»: конструктивною, музичною, зображувальною, художньо-літературною тощо. С.Л.Рубінштейн та ін. присвятили свої дослідження вивченню механізмів уяви. [6, с.64]

Вагоме місце у психолого-педагогічних дослідженнях належить роботам з вивчення механізмів реалізації уяви. Зокрема, М. М. Поддьяков зазначає, що орієнтування дитини на творче освоєння дійсності спонукає до осмислення оточуючого, але знань для цього в дитини ще замало. На допомогу приходить уява, яка доповнює відсутні знання, дозволяє на доступному дитині рівні осмислити події, взаємозв'язки між ними. Уява служить для об'єднання розрізнених вражень, створюючи цілісну картину світу. Особливо виразно роль уяви виступає в ситуаціях невизначеності, коли дошкільник не знаходить у своєму досвіді пояснення якого-небудь факту дійсності. Як зауважує З.Н.Новлянська, "Світ дитини - світ невпізнаного і невизначеного порівняно із нашим... Потік інформації настільки великий та різноманітний, а мислення дитини ще таке недосконале, що адекватна переробка цієї інформації неможлива. ...Дитина повинна протиставити потоку інформації... засіб, що дозволяє перекомбіновувати вихідний матеріал і, таким чином, збільшити об'єм сприйманої інформації" [10, с. 8-9]. Така ситуація поєднує уяву і мислення. Як підкреслював Л.С. Виготський, "ці два процеси розвиваються взаємопов'язано". [4, с.48]

Старший дошкільник використовує досить широкий спектр прийомів створення образів уяви. Назвемо їх.

1. Наділення фантастичних (ігрових) персонажів реалістичними діями. Дошкільник включає героїв у специфічно людські життєві ситуації, приписуючи їм людські думки, почуття, вчинки.
2. Антропоморфізація - одухотворення предметів, яким діти часто користуються, оскільки постійно зустрічаються з ним при слуханні казок.
3. Аглютинація: сполучення у новому образі, здавалося б, непоєднуваних елементів. Наприклад, дитина сполучає сюжети різних казок.
4. Гіперболізація - зменшення або перебільшення величини персонажів, предметів.
5. Доповнення - діти, використовують добре знайомі їм казкові події, змінюючи деякі деталі, персонажів, або придумуючи для знайомої казки нове продовження.

6. Парадоксальне комбінування - переміщення об'єкту у незвичну ситуацію. Розвитку дитячої уяви допомагає в засвоєнні мовлення, а затримка мовленнєвого розвитку призводить до відставання в розвитку мислення та уяви.

У працях, присвячених дослідженню уяви у дітей, підкреслюється тісний зв'язок уяви і мовлення. Зокрема, Л.С.Виготський писав: «Спостереження за розвитком уяви виявило залежність цієї функції від розвитку мовлення. Затримка в розвитку мовлення, знаменує собою і затримку розвитку уяви. Дослідження вказують, що затримані в своєму мовленнєвому розвитку діти виявляються надзвичайно відсталими і в розвитку своєї уяви. Діти, мовленнєвий розвиток яких відбувається за викривленим шляхом, виявляються у той же час дітьми з надзвичайною бідністю, убогістю, а іноді і рудиментарними формами уяви...» [1, с.27]

Водночас, аналіз спеціальних психологічних досліджень (В.П. Глухов, Л.Г.Соловйова, Г.С. Родіонова, О.Р.Лурія, О.М. Струніна) свідчить, що для дітей із загальним недорозвиненням мовлення характерний низький рівень розвитку основних властивостей уяви. [2, 12]

В.П. Глухов зазначає, що у дітей із загальним недорозвиненням мовлення відмічається недостатня стійкість, обмежені можливості розподілу уяви. Мовленнєва недостатність відображається на розвитку пам'яті, уяви та мислення. Їх уявлення про предмети виявляються неточними і неповними, практичний досвід недостатньо закріплюється і узагальнюється у слові, внаслідок цього запізнюється формування понять. Чим складніше порушення мови, тим більше обмежуються можливості дитини проявити творчість, він виявляється безпорадним у створенні нових образів. [7, с. 31] При вивченні формування образотворчої діяльності у дітей із загальним недорозвиненням мови спостерігаються нестійкість уваги, недостатній обсяг відомостей про навколишній світ, психофізичне розгальмування, недостатня координація пальців, сповільненість і незручність рухів, застрягання в одній позі, відзначається швидка виснаженість уяви. Малюнки таких дітей відрізняються бідністю змісту, вони не можуть виконати малюнок за задумом, утрудняються, якщо потрібно придумувати нову саморобку або споруду. Нерідко їхні ігри носять стереотипний характер, сюжети мало збагачуються. Задум гри виявляється нестійким, і вона розпадається. Можливості спілкування між собою в силу мовного дефекту обмежені. [7, с.35]

С.В. Дьякова та С.П. Кондрашов, спостерігаючи за дітьми з ринолалією молодшого дошкільного віку відмітили поряд з істотним зниженням всіх видів порогової чутливості - бідність уяви, що безпосередньо залежить від розвитку мовлення дитини. [5, с.43]

Відомо, що уява дітей з мовленнєвими порушеннями формується за тими ж загальними законами психічного розвитку, що і в дітей з нормальним рівнем розвитку. Але оцінку її особливостей розвитку ускладнює стан мовлення і психічних процесів дітей даної категорії.

Оскільки, уява залежить від мовлення, а мовлення суттєво впливає на уяву, ми припускаємо, що всі види уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення розвиваються недостатньо.

Експериментальне вивчення уяви дітей із загальним недорозвиненням мовленням, на нашу думку, повинно базуватися на досягненнях вітчизняної логопедії та логопсихології, які пояснюють феномен загального недорозвинення мовлення у дітей та його вплив на психічний розвиток зокрема.

Вперше наукове пояснення такому відхиленню у розвитку, як загальне недорозвинення мовлення, було дано Р.Е.Левіною і колективом наукових співробітників НДІ дефектології АПН СРСР (Г. І.Жаренкова, Г. А. Каше, Н.А. Нікашина, Л. Ф. Спірова, Т. Б. Філічева, Г.В.Чіркіна, А.В.Ястребова тощо) у 50-60-і рр.. ХХ ст. У цей період була розроблена педагогічна класифікація аномалій мовленнєвого розвитку, що відповідаєгш передусім дидактичним, прикладним цілям педагогічного процесу, тобто цілям корекційного навчання дітей з різною природою і структурою дефекту. [8, с.81]

Порушення мовленнєвого розвитку спостерігаються у дітей із різними психофізичними вадами. Негативний вплив на розвиток їх мовлення мають ураження коркових, гностичних та моторних зон, зорової, слухової функції, інтелектуальні порушення, несприятливі умови життя і виховання дітей.[4,с.15]

Відомо, що при ЗНМ порушуються різні компоненти мовленнєвої діяльності: вимовна сторона, фонематичні процеси, лексична і граматична будова. В різному ступені проявляються ураження комунікативної функції мовлення.

Водночас, результати психологічного вивчення дітей із ЗНМ свідчать про парціальну недостатність пізнавальної сфери (Т.М.Волковська,Т.Б.Філічева, Г.В.Чиркіна, Л.І.Білякова, Ю.Ф.Гаркуша, О.М.Усанова та ін.), а також порушення у функціонуванні вербальних пізнавальних функцій, що призводить до специфічного розвитку мислення цих дітей. Відмічають ригідність мислення, неспроможність прогнозувати і планувати діяльність, обмеженість уяви і труднощі в творчих видах діяльності (І.Т.Власенко,Т.В.Єгорова, М.О.Фотекова, І.М.Баскакова, Л.Г.Соловйова та ін.).

Отже, незважаючи на значну кількість наукової літератури, присвяченої вивченню уяви, деякі аспекти даного питання залишаються мало розробленими. Аналіз спеціальних досліджень засвідчив недостатність

досліджень уяви у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Зокрема постає питання про взаємозв'язок загального недорозвинення мовлення і стану уяви у дітей, вплив мовленнєвого недорозвинення на окремі види уяви.

В основі нашої роботи було положено припущення про те, що мовленнєва патологія та особливості психічного розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення негативно відображається на особливостях уяви, що приводить до якісного і кількісного відхилення в її розвитку.

Надалі ми працюємо над експериментальним вивченням особливостей уяви дітей із загальним недорозвиненням мовлення та виявленням особливостей уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення, визначенням типових рис різних видів уяви зокрема.

Література

1. Балацька Л.К. Розвиток уяви в молодших школярів. К., «Рад.школа», 1969 152с. **2. Балацька Л.К.** Уява в житті дитини. К., (т-во «Знання УРСР), 1974. 43-45ст. **3. Барташнікова І., Барташніков О.** Розвиток уяви та творчих здібностей дошкільників. Тернопіль: Богдан, 1998. — 88 с. **4. Виготський Л.С.** Воображение и творчество в детском воздасте/А.Н.Драчев(ред..). – СПб.: Союз, М.,1997 – 96с. **5. Дудецкий А.Я.** Воображение. Смоленск, 1969. 94с. **6. Дяченко О.М.** Воображение дошкільника. – М.: Знание, 1986. – 96с. **7. Зворыгина Е.В., Игра дошкольника. – М., 1989. 8.Золотников В.Г.** Процесс воображения в художественном творчестве. — М., 1966. — 126 с. **9. Карабаєва І.** Психологам про уяву дошкільників: (посібнк). – К.: Шкільний світ.2009. -118с. **10**. **Коршунова Л.С.** Воображение и его роль в познании. М., Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 144 с. **11. Конопляста С.Ю., Сак Т.В.** Логопсихологія: навч.посіб., за ред..М.К.Шеремет. –К.: Знання, 2010. – 293с. **12. Новлянская З. Н.** Почему дети фантазируют. - М.: Знание, 1978. - 48 с. **13. Родионова, Г.С.** Развитие творческого воображения и связной речи дошкольников с ОНР в ходе работы со сказкой // Современные подходы к организации коррекционной работы с детьми дошкольного и младшего школьного возраста с особыми образовательными потребностями: сборник материалов региональной научно-практической конференции, Хабаровск, 2011 – С. 90-93 **14. Рубинштейн С.Л.** Основы общей психологии. – М.: Учпедгиз, 1946. – 704 с. **15. Самарин Ю.** Воспитание воображени школьника. Л., тип.ТЛ -8 в Пушкине, 1947, 80с. **16. Чеботова Я.В.** Формування уяви в процесі образотворчої діяльності: Автореф.дис…канд..психол.наук:19.00.01/Ун-т внутрішніх справ МВС України. – Х.,1995. – 20с.

References

1. Balacz`ka L.K.** Rozvy`tok uyavy` v molodshy`x shkolyariv. K., «Rad.shkola», 1969 152s. **2. Balacz`ka L.K.** Uyava v zhy`tti dy`ty`ny`. K., (t-vo «Znannya URSR), 1974. 43-45st**. 3. Bartashnikova I., Bartashnikov O.** Rozvy`tok uyavy` ta tvorchy`x zdibnostej doshkil`ny`kiv. Ternopil`: Bogdan, 1998. — 88 s. **4. Vy`gots`ky`j L.S. Voobrazheny`e y` tvorchestvo v detskom vozdaste/A.N.Drachev(red..). – SPb.: Soyuz, M.,1997 – 96s. **5. Dudeczky`j A.Ya.** Voobrazheny`e. Smolensk, 1969. 94s. **6. Dyachenko O.M.** Voobrazheny`e doshkil`ny`ka. – M.: Znany`e, 1986. – 96s. **7. Zvorыgy`na E.V.,** Y`gra doshkol`ny`ka. – M., 1989**. 8. Zolotny`kov V.G.** Process voobrazheny`ya v xudozhestvennom tvorchestve. — M., 1966. — 126 s. **9. Karabayeva I.** Psy`xologam pro uyavu doshkil`ny`kiv: (posibnk). – K.: Shkil`ny`j svit.2009. -118s. **10. Korshunova L.S.** Voobrazheny`e y` ego rol` v poznany`y`. M., Y`zd-vo Mosk. un-ta, 1979. – 144 s. **11. Konoplyasta S.Yu., Sak T.V.** Logopsy`xologiya: navch.posib., za red..M.K.Sheremet. – K.: Znannya, 2010. – 293s. **12. Novlyanskaya Z. N.** Pochemu dety` fantazy`ruyut. - M.: Znany`e, 1978. - 48 s. **13. Rody`onova, G.S.** Razvy`ty`e tvorcheskogo voobrazheny`ya y` svyaznoj rechy` doshkol`ny`kov s ONR v xode raboty so skazkoj // Sovremennыe podxody k organy`zacy`y` korrekcy`onnoj raboty s det`my` doshkol`nogo y` mladshego shkol`nogo vozrasta s osobыmy` obrazovatel`nыmy` potrebnostyamy`: sborny`k matery`alov regy`onal`noj nauchno-prakty`cheskoj konferency`y`, Xabarovsk, 2011 – S. 90-93 **14. Ruby`nshtejn S.L.** Osnovы obshhej psy`xology`y`. – M.: Uchpedgy`z, 1946. – 704 s. **15. Samary`n Yu.** Vospy`tany`e voobrazheny` shkol`ny`ka. L., ty`p.TL -8 v Pushky`ne, 1947, 80s. **16. Chebotova Ya.V.** Formuvannya uyavy` v procesi obrazotvorchoyi diyal`nosti: Avtoref.dy`s…kand..psy`xol.nauk:19.00.01/Un-t vnutrishnix sprav MVS Ukrayiny`. – X.,1995. – 20s.

Мороз О.А. До проблеми розвитку уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення

У статті розглядається проблема формування уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. Здійснено вивчення наукової літератури по темі дослідження. Проаналізовано та узагальнено наукові дані розробленості досліджуваної проблеми в загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі. Зазначено, що незважаючи на значну кількість наукової літератури, присвяченої вивченню уяви, деякі аспекти даного питання залишаються мало розробленими. Зокрема, недостатньо дослідженим є взаємозв'язок розвитку мовлення і уяви в цілому. В основі нашої роботи було положено припущення про те, що мовленнєва патологія та особливості психічного розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення негативно відображається на особливостях уяви, що приводить до якісного і кількісного відхилення в її розвитку. Надалі ми працюємо над експериментальним вивченням особливостей уяви дітей із загальним недорозвиненням мовлення та виявлення особливостей уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Ключові слова: спеціальна психологія, уява, діти старшого дошкільного віку, загальне недорозвинення мовлення.

Мороз О.А. К проблеме розвитие воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи.

В статье рассматривается проблема формирования воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. Осуществлено изучение научной литературы по теме исследования. Проанализированы и обобщены научные данные разработанности исследуемой проблемы в общей и специальной психолого - педагогической

литературе. Отмечено, что несмотря на значительное количество научной литературы, посвященной изучению воображения, некоторые аспекты данного вопроса остаются мало разработанными. В частности, недостаточно исследованным взаимосвязь развития речи и воображения в целом. В основе нашей работы было положено предположение о том, что речевая патология и особенности психического развития детей с общим недоразвитием речи негативно отражается на особенностях воображения, что приводит к качественному и количественному отклонения в ее развитии. В дальнейшем мы работаем над экспериментальным изучением особенностей воображения детей с общим недоразвитием речи и выявление особенностей воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи.

Ключевые слова: специальная психология, воображение, дети старшего дошкольного возраста, общее недоразвитие речи.

Moroz O. A. The problem of imagination development in preschool children with general speech backwardness

The article discusses the problem of forming imagination in preschool children with general speech backwardness. Studying the scientific literature on the subject of the study is done. The scientific data of the problem in general and special psychological, educational literature is analyzed and summarized. It is noted that despite on the considerable amount of scientific literature concerned imagination study, some aspects of this issue aren't enough developed. In particular, the relationship of speech and imagination insufficiently researched. The assumption that speech pathology and special mental development of children with general speech backwardness has negative impact on the features of the imagination, leading to qualitative and quantitative variations in its development is laid in the basis of our work. In the future, we are working on an experimental study of the characteristics of children's imagination with the general backwardness of speech and identify characteristics of imagination in preschool children with general speech backwardness.

Keywords: special psychology, imagination, preschool children, general speech backwardness.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2014 р.
Статтю прийнято до друку 31.03.2014 р.
Рецензент: д.п.н., проф.Шеремет М.К.

УДК: 159.923.4-053.66-053.36

ОСОБЛИВОСТІ ТЕМПЕРАМЕНТУ ПІДЛІТКІВ З ЛЕГКОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Огороднійчук З.В.
кандидат психологічних наук, професор
Клименко В.В.

Проблема вивчення особливостей темпераменту підлітків з легкою розумовою відсталістю є актуальною та важливою для сучасної психології. Оскільки підлітковий вік характеризується динамічними змінами всіх фізіологічних систем і психічних функцій будь-який вплив з боку дорослих та однолітків викликає у підлітка бурхливу реакцію. А так як процес дорослішання ускладнений органічним ураженням мозку та вторинними порушеннями стає важливим розмежування та розуміння істинних психологічних особливостей темпераменту.

Підлітковий вік є найскладнішим етапом розвитку та становлення особистості для дітей з розумовою відсталістю. Підлітку доводиться освоювати нові соціальні ролі та функції, перебудовувати відносини з навколишнім світом, змінювати уявлення про себе як про особистість. Треба враховувати, що вибуховість підлітка, його бурхлива соціальна активність або, навпаки, сповільненість, ізоляція не обов'язково є проявом типу темпераменту.

Досліджуючи тип темпераменту та виявляючи психологічні особливості темпераменту стає можливим знайти індивідуальний підхід до кожного підлітка з легкою розумовою відсталістю.

Вивченням природи темпераменту займались представники гуморальної, конституційної і психологічної теорій. Темперамент став предметом уваги медиків і філософів раніше за інші психологічні характеристики, але вивчення його було переважно емпіричним, заснованим радше на спостереженні, ніж на достовірному аналізі наукових даних.

Темперамент (лат. tempero-змішую) - вроджена, стійка характеристика індивідуальності, одна з найважливіших структурних одиниць психодинамічної організації психічної діяльності (темпу, ритму, інтенсивності окремих психічних процесів і станів), що показує спосіб реагування на події. Різні комбінації цих генотипічних властивостей створюють індивідуальні відмінності фенотипічних параметрів особистості: екстраверсії - інтроверсії, активності, пластичності - ригідності, тривожності. Існує багато підходів у трактуванні суті поняття «темперамент».[2]

Існує велика кількість теорій темпераменту: найдавніша- гуморальна теорія темпераменту - співвідношенням між чотирма рідинами (кров, жовч, чорна жовч і слиз, або лімфа, флегма), які циркулюють у людському організмі; темперамент пов'язували з особливостями будови тіла та обміну речовин в організмі;